

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0910

Publishers online and owners, Peter M. Tase and Sabahudin Hadžialić, MSc

E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

Dragan Krsnik

Posvećeno pesnikinji, blogerki, Marti Onjin (1986), Temišvar, Rumunija.

Marta Onjin je nestala 5.septembra, 2014. godine u okolini Subotice, R. Srbija na putu ka selu Sanad. Na sebi je imala šešir, dugu šarenu haljinu i braon sandale. Molim sve koji nešto znaju o Marti ili smatraju da su je videli da informacije jave najbližoj policijskoj stanici. Više informacija na www.mup.rs

EMIGRANT

Zemlja kopa zemlju

Borba I

Ja jem m ninu
Ja jem ujm ninu
Jauk!
Jauk čujem iz planinu
Jauk čujem niz planinu

niz planinu
niz planinu
ni nu ni uni nu
ni
nu
u
Jauk!
Jauk čujem niz planinu

Oterala baka sto oblaka
ulele ulele
sve ih u rupu sterala
ulele ulele
iiiiju! ju! ju!
Oterala baka sto oblaka.

Borba II

ovori tvori umorih
stari kn kn kn
aak oće oće
ovori za stomak
vraže matori
aj žderi
aj zaum zaum
uh!

ovori tvori umorih
stari vraže, pih!
kn kn kn
ovori ovori za stomak
alo za stomak!

Hop – narezak.

<http://www.pivkap.si/vollkonserven/hahnchenbraten>

Borba III

Konzerva čipićala
u prastaru rupu stala
điđi baba nakarada.
Oguljeno skuvano
u nju stalo
jare kokorljivo
dok ječi sve
skuvano i natrpano
kupac kupi
a ključa nema
kuku kuku delengala
pa prst izreže
da jare izjede.
E nek i ti platiš
za jare skuvano.
Sipilo je iskipilo je.

Arlauk

Hiljadu ti sunaca
i ocu i majci
ti i krv ti preko
kolena savijem.
Taj udarac taj prvi
arlauči zaječi.
Novorođenče
bacam preko ograde i
gledam u hiljadu
mrtvih sunaca.
I koru
zaorem ti po obrazu
sestro!
Rekoše gledaj
gore
gde ćeš se pojaviti
kad u tebe

poverujem.
U put u daleko
gde je prvi jauk
hemije.
Hemija preokrenuta
izvrnuta u prvom
kriku.
Arlauku.

Zemlja kopa zemlju

Po tlu
plazite
hodite
gazite.
Čuvate neon-ten.
Hej, zgazili ste uzengi-bengi
na kojoj ležimo
dok nas kiša bije.
Danju se mesom gojite
a noću zvezde brojite
u Holivudu Bolivudu.
Ali, zasviraće tehno dudulija
zaigraće tankosava stara
uz stroboskop vašeg pi-ara!
Pukla je koža
iskočilo hiljadu sunaca.
Iskopaće vam grob.
Otac svih stvari
pravi nove gazde
u stisnutoj šaci
u stisnutoj šaci.
Srediće vam botoks
crveni i crni.
Ogromne su naše ruke
zdrobiće vam kućicu.

Vatra

Samoubistva mačaka
škorpija u čošku sobe
konac i igla.

PAPIRNI SVET

Sat

Ključne reči: vatra, lanci, putovanje, noć, cevi, web, papir, odlazak, ujed, zavrnut

Gledam preko ramena
zaustavljam bajk.
Hmmm?
Cena je u pakovanju,
kondomi su za dvoje?
Horoskop za ovaj dan
konjukcija planeta.
Kako sve to objasniti
unucima
u dve nedelje
godišnjeg odmora,
kad odmara covek
i elektrana
i vodovod.

Oko grada
menjaju se mape.
Ljuljam se,
ljuljam se iz države
u državu
u vreme kućnog mira.

Tragovi kočenja
vatrena kakofonija.
Dinamo treperi
razglednice

camera obscura:

Cirkuske atrakcija

iz 19. veka

u lancima.

I iskopine palanke,

te prašnjave asocijacije.

Naježeni. Duhovi iz prošlosti.

Maske su izgorele

deca smo neona i kvarca.

izjavio je da će ruski raketni program značajno ugroziti

Fasade oronule

raspadaju se prirodno.

Nekonektovane.

Ispucala gumica

na kariranom stolnjaku.

Predugo smo tu.

tik tak tik tak tik

Naslov u novinama:

Onaj koji vidi,

slabo se smeje,

mozda na kraju,

zbog apsurda.

Hej, hej bre, fiju fiju

kroz kapiju beži!

Zabranjeno za vozila

sa prikolicom.

Kotrljani i psiholozi

na ulicama praznim

u izmišljenim igrama

asocijacija.

Verovanja. Laganja.

Evo me na kasi

kupujem i zadnju laž.

Kupujem paranoju

u master pakovanju.

Titula od detinjstva bolesna.

Projekcija na zidu:

dvanaest senki

ispred dvanaest cevi.

Pijan u ponoć
držim se za vazduh,
stari drug
u klozetu gust
u kafani
na čošku.
Da.
Gutačica.
U mrežu
širim oči
ne čudim se.
Koitus pokraj lavaboa.
Samo malter otpada.
da će ako se situacija na Krimu ne reši uslediti drugi krug sankcija
Vrisak čuvam
za vikend prijatelje.
Jedem i jabuku na dan.
One apple at day
keeps doctor away!
Strendžeri?
Pod američkim koprivićem?
Mississippi goddam!
Oh, darling, just like Paris, small Paris...
Bunar ćutanja.

Sedim na ivici
kratkih rečenica
iskaza, gnoma.
Klizim
i palim
i palim
fitilj
u čamcu
koji balansira
između elektrane
i vodovoda.
U ispisanoj utrobi tankera.
(Jelena i Mirko, FK Red Boys)*

Poznato je da velika riba jede malu ribu.*

Popunjavam upitnik:
- delimično se slažem,

- uopšte se ne slažem,

- da, u potpunosti se slažem.

Jer ovaj ti je jedan od poslednjih.

ki kot ki kot ki kot

Dok mazga vuče
to subotnje veče
istopljeno blato
i krivina u ge
i osmeh
u osmehu
puca vatromet.
U grlu. U utrobi.

Tek sad
prepolovljena
prsna kora
- šuplja!

Mirko i ja
preko pupka
spojeni
sad u webu
lebdimo.

Gilgameš* skrolovao
popreko do dole
Enkidua. Na javi.
public class
interface kao lopta
baferi podataka sačuvani
kao celi brojevi
izračunava Adler 32
sumu
za proveru (check sum)
error
kompresor za nekompresovane
datoteke
void doCopy
underground.njet.fiyu
Koja je frekvencija Kenneth?
boja pozadine
izvorni kod
menu Component klasa

dialog
getCurent
error
get file
fill oval
perzistencija
poređenje sa Javom.

- * Živi i radi daleko.
- * Jednom, da ih više nema, neće ni saznati.
- * IBIDEM
- *Stokholmski sindrom*

Papirni svet

Papirna kesa
instant brzo povoljno
flat ekran
milijardu je piksela stalo
u papirnatu rožnjaču.
Stvaram sam sebe
u sebi vetar nosi
ložim drva iskri vatra
beži ako imaš gde
u obnovljive mutacije.
Samo, ispuni očekivanja
rob-gospodar, 3 D printer ljudi,
reprodukcija kako zašto čemu,
nema promena, sam u sebi.
Prašina hiljadu svetova
život na struju
krema za lice
stanica 56.
Izađi mi na crtu
pokidana.

Nikad više

Na supermarket lepim umrlicu
stara komšinica
neće
na pijacu.

Igra

Vežem kanap crveni
sa tornja
hotela
predajnika
lebdim na vetru
preko crkve
preko škole
popreko
do dole
pa opet
pa opet
vežem.
Gledaj sad kad sve povučem
gledaj sad kad sve _____.*
gledaj samo
kako se dete igra.
Juuuuuuuu! juuuuuuu!

* Marta je smatrala da ovde može pisati - obesim. Ja sam bio za opciju – obesmislim.
Na koncu, svejedno je.

Evolucija

Autoput 66
tohu vabohu
sendvič uzgoj
duž pruge
pas sanja pod drvetom
individualizam
sve do pruge plave
spuštene rampe
tohu vabohu
i puno, puno magline.

Plovidba

Pri skoku u lavu
nema misli.
Pazim samo
da upadnem
u tečni deo.
Ne gorim brzo
imam vremena
dovoljno
da pogledam gore.
Da li se smejem
ili vrištim
to sada nije ni važno.
Uvukao sam se,
u procep, u rupu
duboko do bola.
Kroz kanal
opipavam puls
uvele žene.
Stara je to majka.
U njenoj zenici
suza.
Narandžasta.

Smrad pokvarenih jaja
kvari mi izlet.
Lepota plovidbe.
U reci bez stubova.
U teatru
okružen znojnim telima.
Mir
nedeljnog popodneva.

Skidam sa ruke sat
steže me žestoko
na kvarno igra
lažnjak.
Neka unuci čitaju
posvetu:
za 25 godina rada.
U fabrici bez prsta.
Balončići pucaju

kada se preduvaju.
Narandžasto.

Hej, vidimo se
u bašti
ili negde na ušću!
Dole, u dnu.

Delim se na dve strane.
Tako mi se htelo.
Ma, na tri, na četiri...

Biću kamen međaš
možda i fosil
ako uhvatim
leptira u letu.
Ili gomolj
kvržica na korenu
trave
koju zaliva
kap po kap
suza.

Presek

i pre hiljadu i pre dve,
pogled osvetljava,
farove zečijih očiju,
bez zvuka ideš,
a prioritet vlade je da se do kraja godine
možda su sirene,
sestre koje će
kad se prasak skupi
jedine plakati
ili se smejati.

Autopoetika vatre, metafore i sličnih stvari

Upaduh u banalnost

1983. godine.

Bez mogućnosti iskupljenja.

Ukinute metafore,

a pišem – lasta.

Učitavanje značenja – po volji.

I kajem se, doduše, zbog svih grešaka

u iščekivanju strašnog suda

koji, uzgred, kasni

jer je promocija

sveže piletine

u maksiju.

I

Slagalice :

Kog datuma je izumljena individualnost ?

_____.

Ko je Marta Stjuart?

a) Erik Teodor Kartmen	b) Marka izbeljivača za veš
c) Druga žena u svemiru	d) Staro poljsko božanstvo koje najavljuje proleće

Bolujem od realnosti

kilograma realnosti.

Na dobrom sam putu
da se ratosiljam identiteta
(koji je stvoren zahvaljujući redovnoj TV pretplati)
Izrađujem dete u power-pointu
da bih najzad
iskorenio
zlo.
Involucija.

Odlučih da napravim svet.
Da ne budem dužan bogu.
(u kojeg, logično, ne verujem
i koji, zbog toga, ne postoji)
Nedostaju mi velike laži
prethodnih vekova.
Promatram
sam sebe
na fejsu.
Dualizam.

Prozor.
Dimenzije : 120x80 cm x 4 kom.
Opis : staklena površina providna

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0910
Publishers online and owners, Peter M. Tase and Sabahudin Hadžialić, MSc
E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

drveni okvir

bela farba/emajl završni

metalna ručka x 2

Funkcija : otvaranje/ zatvaranje.

Prozor nije metafora.

Muškarac miriše na Arijel

žena na Lenor.

Neka živi vatra !

(Žan, ne budi dete, ostavi šibice)

II

Dnevnik :

U podzemnom webu

Hotela Balkan

sklopljen pakt

o lucidnosti.

Sredstvo :

Profilaktička sterilizacija.

Izjava :

Sve što mislimo

da znamo

samo su iluzije

tuđih patologija.

(Kupujemo kupujemo starog gvoooždaaaa! Staaaaro gvožđe! Gvožđe, veš mašina, zamrzivačiiii !)

AMSS :

Zbog obilnih kiša

samo se u pleme

možeš vratiti.

Prognoza za naredne dane :

Vreme je otac

svih apsurda.

The Ghost vesti g. Tranzicija :

Boga stvoriše ljudi po liku svojemu !

Sad ni u njega ne veruju !

Kalcinirani

ćelija su nečije

butne kosti.

U webu.

Još jednom najvažnije vesti :

U zemlji budala

idiot je car.

Pale se vatre u Evropi još.

O praznicima.

U pretraživač

brzo kucam :

Mirko Stradija

1983.

Not found ??!!!

Sejač seje, vatru radosnicu.

(kad si srećan ti ponovi ovo sve. Ura !)

Dok Mirko leži

negde na plaži

i mašta o

Sportske vesti :

Utakmica crvena zvezda-partizan prekinuta zbog

(Jao, Žan, kako samo mrzim tvoj snobovski optimizam.

Žan, ne glupiraj se, ostavi daljinski !)

UJED DAŽDEVNJAKA

Zombi

Nekoliko ujeda
novčanik, duša, noga.
Boing prevozi
zombi prah i
svetla ovog grada i
miris butika
sve je od ujeda daždevnjaka.

Emigracija

Vek emigranata
žurim ka TV sreći
biram embrion-sina:
zovem 9202.
Hoću da bude 180 cm, simetričan,
IQ 210, socijalan, heteroseksualan,
vazda nasmejan, doktor nauka (podrazumeva se),
karatista...
Žurim, žurim gospođo...
Emigrirao sam u samog sebe.
Ne znam čijom glavom mislim.

Novi krug

Evropa maršira. Again !
Nema promena. Again !
Internet imigranti.
Hiljade godine učenja, ha ha ha ...
U vek, u vek starih ratova!

Mek

Mek & Mek
u utrobi tankera.
Brzo balansiram
na površini
nauljenog kazana.
Pucanje Isusa.

Večera

Udahni pepeo
udahni duboko
praškasto telo pileta
koje nikada
nije letelo.

Grebanje

Stružem.
Bivši vrući obrok.
Novine : Ameri se hvale da su otkrili moću.

Ha ?
Anica me gleda.
Ostaci hrane su trend ovog proleća.
Radim u cirkusu.
Ja sam lav.
Baš.

Rudar

Bodem u tu ćeliju
da se rasprsne
da se širi
da poteče
iz nje
niz krvotok
kroz
natrijum-kalijumovu pumpu.
Bodem gazim
udaram stiskam
da se rasprsne
i pred zenicama
da se pojavi
ta prva
ta stara
slika
prasluka
prva
az...

Balkan boys

Došli ostali pa se oko brda
poklali.
Sad svako beži
u sudoperu Nemačke.
Tamo, valjda, još mesa ima.

Non grata

Ćiaraćionđioronđionđio!
Ćiaraćionđioronđionđio!
Ćiaraćionđioronđionđio!
Premorio te zao pogled,
ubila te gordost, stali ti na stomak.
Vi, ubice lepote!

Sputnjik

Otvorio sam roštilj
u Los Anđelesu
na 50 stepeni
nudim i
džigericu.
U vodi ajkula
na asfaltu žar.

Nedoumica jednog poslepodneva

ovo su vesti u sedamnaest časova
uhapšeni bivši pripadnici z
Sine dodaj mi mleko
inače, sutra je izvlačenje lotoa a
šta bih mogao da obučem za grad
pet slova vodoravno, životinja
policija dostavila št
možda crne farke sa onom belom
Halo? Ja sam...
pet slova vodoravno o
svedok je odlučio da progovori
Znaš da u prošlom kolu nije
Kreme za lice?
Jao crkao mi mikser
Hvala ali nisam zainteresovan
u različitim institucijama
na temeljima zločina
možda bolje onaj džemper
u nastavku kultura

Co&Co

Niz Fi 15
spuštam se
kao vatrogasac
jurim
sa 22. sprata
poslovne zgrade
na Novom Beogradu.
Negde na ušću
čekaju me
gladna deca predgrađa.

Vračar

ultra popularne T-shirt majice
pregledam kataloge čitam knjigu
na majici Če knjiga font 24
u tramvaju ne gubim vreme
obrazujem se od stanice do stanice
Vožd Karađorđe ispred crkve
ne zanima me baš sam vau in and
maštam o hot dogu smeje mi se
Džeki Čen cupi šeta Fifi
danas bez vetra
samo da stignem do moje stolice
javna garaža je pored solarne
reklamiram positive energy
tražim vodu uz kafu
a stiže i on.

Stakleno zvono

Zidam zid visok ko nebo
oko moje baštice
propuštam kroz šake
male crne goste
i pijem
svoj fruktozni
sirup.
Kroz špijunku vičem urlam srčem
i igram se školice.
Moj komšija
zajednički bazen
dezinfikuje
pogledom kroz masku
kroz periskop.
Smrt gostima,
a meni moja
baštica, sedalica, slobodica.

Underground net

Ležite. Opruženi.

Olakšani. Kalcinirani.

Pomešani.

Podnosite teret

naših

novih

spenserica.

Police

Konstruišem ti sliku
da me potržiš na polici
na listiću zaokruži opciju
neuromarketing ing.

Smejem ti lice
galopiram ti ženu
izigravam se na polici
proizvedena izbeglice.

U visini očiju
osam milijardi zenica
sa strane
u sredini
na kasi Jadranka
u rukama
ček.

Dodajem in box
šta mi prvo padnu na pamet
sve će to pokriti
moj novi mandat
na odloženo
sa trostrukom oštricom koja traje duže.

Zagrevanje

Tju 305 me zove na večeru.
Reprodukcija u 20 časova.
Petodimenzionalna pica.
U slučaju greške
može se resetovati.
Vino sazreva za
dva minuta.
Spajam se sa robotom
koji se rodio
iz jedne moje ćelije.
Spajam se sa potomkom
u 20 časova i pet minuta.

KALADONT

Kaladont

Prst Stefan
antropolog Ognjen
endem embrion
Onan Ana
natrijum umetnik
Ikar Arandjel
električar
argument.

Koridor

na koridoru
cepam tabane
harmonikaš i utroba stara
mlevena ljuta boli i jedna vrana gakala.
znak stop
i tragovi
varenja
simfonija vatrena
krepala elektrana.
raskrsnica prazna
samo me
kamion gazi.

Stereo hotel

...autobus za skoplje polazi sa drugog perona...
...autobus za podgoricu preko bajine ...
...taksi taksi taksi...
...hotel 200 metara levo...
...Sarajevski najbolji...
...možete preći ulicu vojvode...
...Pica ...

...exchange office...
...možete preći ulicu...
...Ministarstvo telekom...
...ti uživaš dok ja plačem plačem i tugujem...
...štiti vaše zube i osvežava dah...
...hiljadu besplatnih minuta...
...najpovoljniji znači brate gde si keš krediti...
...možete preći ulicu karađorđeva...
...Pekara Žeks...
...mama zeleno je...
...možete preć...
...pedeset metara holel levo...
...a rekla sam mu da uradi a on kao da je...
... aranžmani za svatove i pedikir...
...vaš pasoš molim...
...daljinski za televizor...
...ključ od sobe...
... potpis ovde...
...izvolite...
...doručak u sedam...
...tražila sam dvokrevetnu a ne...
...da bi donela hranu pčela mora da leti i do...
...klinika za očne bolesti...
...upio fudbalera čelzija...
...ministarstvo apeluje...
...kada se testo ohladi dodati prstohvat soli...
...ju vačing stiv šou tunajt...
...dok bi povratak u devedesete označio...
...a parenje traje svega nekoliko minuta...
...oblačno na severu ali...

Ružan san

Isečeno ispeglano
navučeno složeno
prevrnuto
kako valja
za izlazak.
Liftom do kola
na gumama do lifta.
Izbrojano ispruženo
uzeto sabrano

liftom do kola
gumom do lifta.
Isprženo sažvakano
progutano svareno.
Zaspao sanjao.
U podrum se spustio.
Kad tamo,
nema kola.
Isečeno ispeglano
navučeno složeno.
Prevrnuto kako valja.
Za izlazak.

Bol od juče

tetra cikličan
u novom iščitavanju tradicije
odeven u zagledan
potpuno nespokojan
ne znam ni juče gde sam bio danas
opet onaj Mirko
planira za sutra
u pedeset miligrama
stao i onaj hromi
i onaj sveti
samo me uputstvo
za upotrebu nervira
garancija do pet godina
u ovoj magli miligrama i

Zavrnut

Zavrнула te svrdlarica
u rupu naopaku skupu
do u beskraj tunela.
Otpor materije a
vrh ti je oštar.
Ni cvikcangle ni
brdo krstasto
neće zacvileti
kad ti elementi popuste.

Tvrdaš rzaš šarafiš
hteo bi ka svetlu.
Rukača jača od
svakog otpora
presijan zagrejan
do polovice stao
glava viri klješta
sluti kraj glupava
što se dala prirodi
što je radnik sastavi
u kaljaonici valjala se
do ruku tvojih spavala
a sada bez glave ostala.

Delitelji

Uključena isključena
Novo
Brisanje svega
Posustala
Promena predznaka
Sabrana
Oduzeta
Umnožena
Izdeljena
Rezultat
Inverzija njene funkcije
Korenovana
Kvadrirana
U zagradi
Poziv iz memorije a
Brisanje stiže.
Čiji je procenat
kad se glavica
pomnoži sa danima
podeli sa deliteljima?

Lovina razneta, mirna kuća

Lovina, hirurgija primarna
antropolog sleće među njih i
muzejski mudrac i
privrednik umotvorac.
Erlangan, nikad lovište.
Državno unapređenje za svaki prasak.
Uspeh zagarantovan
za starešine voda
a miris baruta činjenica nevažna.
Crvena košulja stara pokidana
radosna aspida ova armija.
Evo ropće Marija tiho i ona šta će
dobro mi bože razdeli sve ovo.
Ostade eno onde eho.

Muzika sveta nema je više
roptanje globusa u cevi kremena
uzvik dimnjaka i jedna palanka
mirna gravitacija
na putu ka kući.

Potruga

Lihvarka mirna pohodila stan
proglasila uspeh na novom ostrvu.
Nema više starog bludnika samo
nada kisela na babi
pletеноj snenoj mirnoj ostareloj.
Zabludeli sin potcenjen prevaren
snivao plitko skriven duboko.

Krstonosnik puž i
mapar gluvi
tragaju ispred napamet
ni na pamet da je mapa blizu
a ne na kraj sveta. Bludniče stari
stari. Stolica ti izmiče
u beskrajniju njihovih pijanstava
potisnutih akcija.

Rođenje

Stara stopa stopila se u
snegu piše zavrzlama u
starom opustelom hramu.
Ovakva otromboljena led dočekala
opijena zaspala tvoga
vida ismejana. Nikad više
opojna cipelica pokidana.
Samo tajna ostala.
Porašće sama iskidana iz panja
radost stalna onostrana
vратиće misao zdravu
ako i nikoga nema ona.

Okovani

Ispod žice hrapave krive
stalo **uvce** oblači **alke**.
Prsnula je prašina do **rake**
olujne alke nerđave **mučne**.
Dugo nije iko **eto**
mного ispod crne linije.
Uho jedno izigrano istinu
čeka. **Eho** njemu eče.
Staro đule i lanac **crkveni**.
Vreme ostarilo avet **rodilo**.
Eno je rupa nezasita **krvena**.
To je Đura crpi **vazduh**.
I evo i **aveti**.

Ko ga nađe onome
apsana robija e tako
prolazi ova partija **karata**.
E bogo ostarićeš **radeći**
lepo ljudima **mučeći** istinu.
A eno ukradoše **vatru**
razbiše aveti **krst** ače.

ROMOR MITA

– večiti arhetipi kao podloga izgradnji Novog Čoveka

Ključne reči: Popa, mit, religija, sistem, moral, novi čovek, terapija pesmom, arhetip, romor, folklor, simboli.

„ Po celu noć letiš nebom

I s crnim se ognjevima biješ

Za sunčevo nasleđe“

„Nebojša kula“

Na ovom mestu osvrnućemo se na odnos Vaska Pope prema mitologiji, folkloru i narodnoj književnosti i na elemente koji kriju ključ, koji pretpostavljamo, služi za otkrivanje jednog svesno izgrađenog sistema (religijskog, moralno-etičkog) koji daje mogućnost za postojanje novog, boljeg čoveka, kroz sugestivno terapijsko delovanje Popine poezije.

Popin afinitet i veza sa avangardom stavlja se u prvi plan pored očevide veze sa starijom kulturno-istorijskom tradicijom tj. mitološkim i folklornim nasleđem. Verujemo da se u tom nasleđu, izvan, ali i u samoj poeziji, krije smisao:

Od ničega, ka Novom Čoveku.

Na početku:

Kako bi se izgradio jedan smisaoni i povezan sistem simbola, pesnik od svojih najranijih ciklusa do kraja, strpljivo, prvo dekonstruiše, uništava i obesmišljava svet u kojem se zatekao, a zatim magijom, kao vrač, baja i izaziva rast i razvoj novih vrednosti.

Tako, idući kroz ciklus pesama „Predeli“ nailazimo na stihove u kojima je predstavljen kraj, uništenje, smrt. Sve je u znaku neizrečenog kraja predstavljeno kroz slike koje trepere (ogromna ruka, mrtvi trupovi opušaka...) Dalje se nižu i u pesmi „U zaboravu“, beskrajnost ravnog, ravnog ništavila, a ostaje samo zaborav. Poništena egzistencija. Nepostojanje sveta. Kraj. Kao kod Srečka Kosovela u zbirci „Integrali“, slika sveta nakon rasprsnuća, treperava „svetlost zgrade koja odavno ne postoji“.

Iz daleke tame

Isplazila se ravnica

Nezadrživa ravnica

„U zaboravu“

Istakao bih i ciklus „Kost kosti“ o problemu egzistencije, ogoljene, bez identiteta, bez srži postojanja.

Popa daje jasnu formalno motivsku koncepciju:

I Na početku

II Posle početka

III Na Suncu

IV Pod zemljom

V Na mesečini

VI Pred kraj

VII Na kraju

Pod zemljom:

Sa centralnom tačkom u nizu „Pod zemljom“ gde je predstava podzemnog sveta prisutna gotovo kao paralelna realnost šalje nam se slika o mestu koji je centar kruga života. Takvu „paralelnu“ realnost Popa gradu iz mita i pravi „pravu“ realnost, tekst poezije. Čovek u grobu sveta teži ka suncu, ka drugačijem svetu od onog što ga čeka. Uviđanjem bezizlaznosti, besmisla, kosti se uništavaju, a jedini izlaz je - smrt. (Vesna Cidilko, Studije o poetici Vaska Pope, Službeni glasnik, 2008.)

Sad se više ne zna

Ni ko je gde ni ko je ko

Sve je ružan san Prašine

VII „Na kraju“

Popa, ipak *na kraju* ostavlja odškrinuta vrata mogućnosti i iznalaženju mogućnosti za život *na suncu* u stihovima :

Čujem i tebe i sebe

Kukuriče iz nas kukurek

VII „Na kraju“

Nepočin polje

Generalno, skala tumačenja Popinih pesama kreće se od heraldičkog razumevanja dijalektike igre i rata, kako kaže S. Leovac, pa do pretpostavki da se u ovom ciklusu radi o pobuni protiv mračnih i nepredvidljivih sila sudbine (K. Ostojić).

Možemo reći da se u tom buntu rađa šifra koju je potrebno rešiti ključem koji je za sada skriven ili je potrebno da ga svako od nas pronade za sebe, na pre svega, etičkom nivou.

Taj ključ se u velikoj meri može naći analizirajući mitološko-folklorni aspekt celokupnog Popinog opusa. Kroz romor simbola koji nisu potpuno jasni slažu se „cigle“ Popine građevine, novo merilo Čoveka nakon potpunog ništavila i uništenja.

Pretvornice, guje, krilatice, tute tutine, nigdine, belutak, tek je početak, osnovni materijal koji Popa slaže. Otvaranjem belutka iz njega izlazi Čovek, kao kad biolog, antropolog, arheolog, raspukne stenu, a iz nje izlađe novo-staro biće, fosilni predak. Srce postojanja.

Materijal koji se koristi su svakako i brojevi sa širokom paletom značenja koje nose. I Zbirka „Sporedno nebo“, donosi nam broj 7, sedam ciklusa po sedam pesama. „Sporedno nebo“ daje sliku sveta, njegovog stvaranja i postanka uzimajući u obzir i ljudsku dimenziju (Vesna Cidilko, Studije o poetici Vaska Pope, Službeni glasnik, 2008.)

Tragajući za onim koji će imati mudrost da kreira svet pronalazi Zvezdoznanca (paralela; videti o značenju Svetog Save u kontekstu Popine poetike), čija ostavština daje ključ za razumevanje romora i tugovanja čoveka. Pitanje je da li je i pesnik Zvezdoznanac i ostavlja li nam i on u amanet istinu predaka (pesme Zev nad zevovima, Skamenjeni odjeci, Mudar trugao, Zaboravan broj...) Na ovo pitanje, verujemo, na kraju će biti jasan odgovor.

Motiv broja u poslednjoj pesmi, a pogotovo nule, javlja se kroz magijsko pesničko bakanje:

„Delio se množio
Oduzima0 sabirao
I uvek ostajao sam“

poznata je aluzija na narodne stihove :

„Kotile se množile se...“

Dakle, reč je o stvaranju sveta.

Isto tako, „Vučja zemlja“ je središnji, četvrti, ciklus zbirke „Vučja so“ (videti i značaj broja četiri kao centralnog broja ciklusa, pesma br. IV Pod zemljom). Popa pesnik predskazuje budućnost, Popa-Venconosac-Lučonoša - donosi istinu o svetu:

„Vidim sine zemlju našu raspetu
između četiri ocila
Na kojima vuk zube oštri...“

U „Skamenjenim odjecima“, svet grade odjeci:

Bilo jednom bezbroj odjeka
Služili su jednom glasu
Gradili mu svodove
„Skamenjeni odjeci“

I ovaj, kao i mnogi prethodni tekstovi oslanjaju se na melodiju bajke i bajanja. Motiv okamenjenja i pretvaranja u kamen tipični su za magijske radnje i kult žrtve (videti pesmu „Belutak“).

Okamenjenja, postajanje delom kamena ili kamene građevine čest je motiv u narodnom folkloru te i u književnom stvaralaštvu (Ivo Andrić, Na drini ćuprija, Legenda o Stoji i Ostoji, P. Džadžić: Mitsko i fantastično u delima Ive Andrića).

Jasna je Popina želja da se kroz vraćanje u srž, u pra vreme, dosezanjem do prvobitne čiste istine, dosegne mogućnost za izgradnju novog sistema u kojem će pročišćen čovek egzistirati. Tajne šifre i simboli predstavljeni su kroz svesno odabran i strukturiran koncept. Prisutni su vekovni simboli vatre, pročišćenja kako kroz vatru, vazduh, tako i kroz zemlju i vodu. Reč je svakako o procesu individuacije. (Pogledati, Edgar Edindžer, Anatomija psihe: alhemijski simbolizam u psihoterapiji)

Kroz zbirke „Vučja so“, „Uspavana zemlja“, „Živo meso“, simboli su poređani u niz i koliko toliko prevodivi sa romor značenja na svakodnevnu čitljivost. Oni, verujemo, pokazuju osnovni koncept i nameru Popinog ukupnog stvaralaštva. Reklo bi se da je to deo Popinog svakodnevnog misaonog procesa – kako humanizovati starog „mrtvog Evropljanina“? Tako se u „Hodočašću“ kojim idemo „Sedam koraka prema severu“ sa „Sedam staraca hrastova“, „Sedam gugutki“,... gradi grupa simbola, cilj, gde ćemo pronaći odgovore, u pradomovini na severu, u pradomovini vukova - predaka Srba. Grupa simbola ukorenjenih u pesmama „Žiča“ i „Sentandreja“, samo su putokaz. Slika za kojom Popa traga otkriva se u ciklusu „Savin izvor“ i „Kosovo polje“.

Svakako bi bilo logično tvrditi da nastajanjem ideje za književno umetnički rad nastaje i npr. pesma. Međutim, stvaranje pesme ne znači i nastajanje njene ideje. U osnovi, to znači, da je novonastala pesma, ustvari, postojala pre nego što je zapisana, u večnoj ideji, arhetipu.

Pronalaženje identiteta kroz arhetipove

Sve slike u kolektivnom delovanju, Popa varira kroz različite istorijske teme zbirke „Kosovo polje“.

Motivi preuzeti iz hrišćanske tradicije su svakako novijeg datuma. Takvi, često su integrisani naknadno te su im i dodata naknadna značenja (npr. priča o Svetom Savi kao prapretku). Motiv Lazareve žrtve na Kosovu je samo deo tih naknadnih značenja.

Centralni mitski siže je prema D. Antonijeviću, kod Pope – solarni. Solarni mit u znaku krsta i žrtve. Međutim, motiv krsta i žrtve na krstu ne bi trebalo povezivati isključivo ili uopšte sa hrišćanskom tradicijom koja je znatno novijeg datuma.

Problematika identiteta i porekla u „Poklonjenju Hromom Vuku“ iz zbirke „Vučja so“ postaje osnova tematska ali samo tematska preokupacija Popinih pesama. Čista ideja o najzad humanom čoveku, kod Pope „čuči“ od početaka njegovog bavljenja pisanjem, a ideja je videli smo starija od svakog konkretnog stiha i iznetog sadržaja.

Iz sveta arhetipova on iznosi na svetlo, na sunce, ono najčistije u vidu Lučonoše, Venconosca, Zvezdoznanca, znakove zaboravljene mudrosti, simbole vekovnog trajanja, dokaze o postojanju večne memorije, i od toga, igrajući se kao dete sa planetom u rukama, pravi svoj sistem nove ljudskosti, novog čoveka. (videti I. V. Lalić, O poeziji dvanaest pesnika, Bgd. 1980.)

Popa je prepoznavao i dešifrovao lipov, pramaternji jezik koji romori neobičnim značenjima. Nalazi motiv Hromog vuka u liku Vučijeg pastira Svetog Save koji se smatra ekvivalentom čoveka, pretka Srbina.

Međutim, Bojan Jovanović ističe da je ovde reč o naknadno dodatom značenju i neadekvatnom tumačenju folkornog nasleđa (Bojan Jovanović, Duh paganskog nasleđa u srpskoj tradicionalnoj kulturi):

„Valja ovom prilikom istaći da je vreme slabljenja hrišćanstva bilo povoljno za obnovu predstave o starim bogovima, ali da je nedovoljno i pogrešno tumačenje o prenosu njihovih odluka na lik Svetog Save...“. „U odnosu na hrišćanski identitet, paganske crte u liku Svetog Save su plod narodnog kompromisa i regresije na neposredne elementarnije oblike religijskog života“.

Ono što svakako možemo tvrditi je, da je Vasko Popa stvaralac, vrač, koji kroz realnost postojanja njegovog stvaralaštva, sugestivno svojim stihovima deluje na čitaoca:

„Vršilac rituala, bajalica, vračara ili ukoliko to čini muškarac, onda bajač, vračar, izgovaranjem određenog teksta basme, pošaljilac je magijske poruke nečistoj sili oličenoj u demonu kao uzročniku bolesti“ (Lj. Radenković, Narodne basme i bajanja, 1982.)

Ne radi li upravo to Popa stihotvoreći, romoreći?

„ Po celu noć letiš nebom

I s crnim se ognjevima biješ

Za sunčevo nasleđe“

„Nebojša kula“

Iako je mogućnost interpretacija višestruka, pretpostavio bih na osnovu simbola roga, meseca, zuba vuka, četiri očila...da Popa daje svetlu iskru čoveku i njegovoj mogućnosti opstanka.

Donji svet, smrt, guje, zmajevi, crni orao...hodanje unazad, nošenje kamena, razbijeni lonac...beskrajni lanac asocijacija, a cilj: kroz veru, predanje, čast, ljudskost, izgraditi božansko u čoveku koji je posrnuo, dosegnuti preobražaj kroz pretka (kao što hrišćani kažu, kroz Hrista), mitskog božanstva u nama. Kako bi se krenulo ka formiranju sistema Popinih simbola, neophodno je simbole pročistiti od savremene vulgarizovane nijanse, koja je nastala naknadnim učitavanjem značenja. Ta i takva značenja su služila, a i danas služe, raznim „teoretičarima književnosti“ za samopopularizaciju, te njihova mišljenja ne bi valjalo uzimati u ozbiljna naučno-teorijska razmatranja o književnosti Vaska Pope.

U zbirci „Vučja so“ motivu smrti, suprotstavlja na kosmičkom bojištu sunce kao izvor života. Popa kao učitelj pokušava da u nama izgradi sistem vrednosti koji će biti večita suprotnost mračnim krugovima u koje je svet zabasao.

Sutjeska se propinje kroz oblake

Sa suncojedom u koštac se hvata

„Sutjeska se propinje kroz oblake“

Emocija skrivena u belutku

Prateći niz Popinih putokaza, znakova kraj puta, mogli bismo primetiti da je reč o izgradnji gotovo novog religioznog sistema zasnovanog na izvoristu srpskog narodnog verovanja. On se gradi i kroz čitanje. Kroz sistem asocijacija dok pokušavamo da razumemo značenje. Kroz katarzu. Putovanje mašte. U sopstvena sećanja, sećanja predaka, snove.

Ofra Ayalon kaže da je biblioterapija „staro isceliteljsko umeće u novom ruhu.“ Tom se metodom slušatelj obavlja pričom, pazeći pritom na njihove želje i potrebe. Oni se ponesu sadržajem, poistovete s likovima te posredno dožive mnogo oslobađajućih emocija. Ayalon uočava šest procesa potaknutih čitanjem priče ili pesme: identifikacija (poistovećivanje), projekcija i introjkcija, katarza, uvid, terapija poezijom te pripovedanje.

Slažući simbol po simbol pastir Popa nas uči, gradi novi pojam čoveka u novoj otadžbini, ali: „Ova Popina projekcija ogradiće pojam otadžbine od svake prolazne, kratkotrajne, pragmatičke vulgarizacije“ (Damnjan Antonijević, Uspravna zemlja Vaska Pope, 1976, IP „ Bratstvo-jedinstvo“ Novi Sad).

Od Daboga, Peruna, kulta stvaranja, duša predaka, kamena, vuka, pastira Save, Hromog vuka, do države i univerzalnosti duha, do kosmogonije u čoveku i čoveka u kosmosu. Put, težak, trnovito Isusov, neimarski.

„ Ako je mit jezik, a poezija se ostvaruje u jeziku, onda je svaki mit poetičan, odnosno poezija je deo određenog implicitnog mitskog sistema. Ali, mit nema razvojnu dimenziju u sebi, to je okamenjena imaginacija – školjka; poezija ostvaruje razvojni princip pesničkom imaginacijom u neprekidnom značenju“. I upravo je to Popa, biser u školjci koji isijava mudročću, a snaga kojom sija katarzično deluje na onoga ko vidi i želi da čuje.

Ako bismo morali da nabrojimo osnovne stubove Popinog novog sveta u čoveku koji se preobrazio onda su to: „ bratstvo među ljudima, realizovanje ljudskosti na celokupnom prostoru čovečanstva, životni elan i optimizam, afirmacija života, komunikacija sa ljudima kao uslov ljudskosti“ (Petar Milošević, Poezija apsurd). To je najsažetija moralna pouka Vaska Pope.

Na kraju

„Jezička realnost iza granice uma određena kao zaumni jezik prepoznata je u romoru, mitskom previranju onostranog i nastojanja da se ono odredi neologizmima i kovanicama. Natčulno iskustvo se jezički transponuje u iskustvo natčulnog. Magijske formule u basmama su u jezičkom kodu psihoterapijski metod isceljenja. Izuzetna moć ovog jezika nad svešču i razumom, svojstvena je bakanju koje ne ostvaruje svoj cilj fizičkim već prvenstveno psihološkim sredstvima. Za razliku od verbalnih obrazaca, narativnih struktura, koje imaju preventivno terapijsku funkciju, bakanja su arhaičan, neposredan način terapijskog delovanja“ , kaže B.Jovanović.

Nije li upravo to Popino stvaralaštvo - „poezija terapija“? Zar nismo dobili lek po koji je on otišao za nas kroz vreme savladavajući za nas mračne sile? Nije li se i on žrtvovao za nas?

DIOGEN pro culture magazine & DIOGEN pro art magazine -ISSN 2296-0929; ISSN 2296-0910

Publishers online and owners, Peter M. Tase and Sabahudin Hadžialić, MSc

E-mail: contact_editor@diogenpro.com / WWW: <http://www.diogenpro.com/>

„Ukorenjena u mitu, pesnička imaginacija kao autentični način saznavanja sveta aktivira arhetipske obrasce koji u pesmi iskazuju svoju duhovnu moć. Isceliteljska snaga pesme potiče iz integriteta binarno opozicionih arhetipskih elemenata vezanih kako za semantičko polje pesme, tako i za njenu melodiju i ritam“ (B.Jovanović, Duh paganskog nasleđa u srpskoj tradicionalnoj kulturi).

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>